

Kevät haastoi mehiläishoitajan

Kylmä kevät toi haasteita mehiläishoittoon. COLOSS-kysely näyttää, miten niistä lopulta selvitettiin. Kesäkuussa tärkeää on estää mehiläisten parveilu ja torjua varroaa esimerkiksi kuhnurikakkujen avulla.

Talvi oli leuto ja suhteellisen helppo mehiläisille. Puhdistuslennon aikoihin maaliskuun alkuun talvitappiot näyttivät jäävän alhaisiksi. Kevät on kuitenkin ollut haastava, ja paikoin pesiä on heikentynyt nälkiintymisen ja varroan takia. Myös karhut ovat tavalliseen tapaan verottaneet mehiläispesien määrää. Muita tappioiden syitä selviää, kun COLOSS-talvitappiokyselyn vastaukset saadaan analysoitavaksi. Parhaillaan alkamassa on mehiläisten parveilu-aika.

Käsillä parveilun estämisen aika

Suomessa mehiläisten luonnollinen parveilukausi ajoittuu yleensä kesäkuulle. Mehiläishoito nyky muodossaan tähtää kuitenkin siihen, että mehiläiset eivät parveile. Mehiläisyhteiskuntia lisätään hallitusti tekemällä jaokkeita. Joskus mehiläiset kuitenkin pääsevät parveilemaan, ja silloin paitsi menetetään hunajasato saatetaan myös aiheuttaa vahinkoa ulkopuolisille. Parveilu tulee siksi estää tehokkaasti ja ammattitaidolla.

Viime vuonna parveilusta oli monin paikoin suurta harmia. Myös parven kiinniottajat olivat noilla alueilla ylityöllistettyjä. Tarhaajan perusosaamiseen kuuluu parveilun hallinta, ja siksi tämän lehden keskiaukeamalla on laaja artikkeli parveilusta, sen syistä ja ennaltaehkäisystä.

Kuvat: Maritta Martikkala ja Tarja Ollikka

*Jos löydät emokenno-
kupista toukan, jota on
jo ruokittu, tee harhautus.
Varmista kuitenkin
ensin, ettei kysymyksessä ole
hiljainen emonvaihto. Tällöin
emokennoja on vain muutama
(alle viisi) ja ne voivat olla
myös kakun reunassa. Vaihtoehtoisesti
hätä-emokenno on keskellä kakkua.*

*Asiaa parveilusta ja ohjeet
harhautuksen tekemiseen
löytyvät tästä lehdestä
sivulta 89 alkaen.*

Auttaminen mehiläisparven kiinniottamisessa tai talon rakenteista poistamisessa kuuluu kaikille tarhaajille. Jos paikalle ehtii ajoissa, parvesta voi saada uuden yhteiskunnan itselleen. Lain mukaan parvi on löytäjän omaisuutta.

Hyvä ja tehokas tiedotus nopeuttaa parven kiinni saamista. Pohjo-lan mehiläistarhaajilla on esimerkiksi käytössä WhatsApp-tiedotus parven kiinniottamisesta kiinnostuneille. Kun tieto parvesta tulee, viesti lähetetään ryhmään. Kaikki saavat näin välittömästi myös tiedon siitä, kuka hoitaa tehtävän. Parvisoittoa tulee paljon myös SML:n toimistoon ja neuvojalle. Nämä yhteydenotot ohjataan tarhaajille, jotka ovat SML:n nettisivuilla olevalla parvien kiinniottajien kartalla.

Varroan torjuntaa satokaudella

Varroan torjunta kesäkauden aikana täytyy tehdä ilman torjunta-aineita. Luonnonhappojen käyttö on mahdollista esimerkiksi parveilun tai saneerauksen yhteydessä. Parvi pesäytetään pohjukkeille samoin kuin yhteiskunta saneerauksen yhteydessä, ja noin viikon kuluttua aikuiset voidaan käsitellä oksaalihappotiputuksella tai -kaasutuksella. Oksaalihappo tehoaa tässä tilanteessa, koska pesässä on vasta avosikiöitä.

Keväällä ja alkukesästä varroapunkkeja voi pyydystää ja poistaa kuhnurikakkujen avulla. Punkkimäärä sadonkorjuun aikaan voi olla jopa puolet pienempi yhteiskunnassa, jossa peittosikiövaiheessa olevia kuhneita on aktiivisesti poistettu. Mehiläiset lisääntyvät kesäaikana ja punkki niiden mukana. Heinä-elokuun vaihteessa tilanne voikin olla erittäin hankala, jos punkkeja on keväällä paljon eikä niitä poisteta. Yhteiskunta, jossa on loppukesästä yksi punkki jokaista mehiläistä kohden, ei pysty kasvattamaan terveitä talvimehiläisiä. Satokauden lopussa punkkimäärä kannattaakin tarkistaa luonnollista kuoleisuutta seuraamalla tai esimerkiksi

Keväällä tai kesällä voi saneerauksen yhteydessä torjua myös varroaa. Noin viikon kuluttua saneerauksesta, ennen kuin pesässä on peittosikiöitä, varroa torjutaan illalla oksaalihappotiputuksella tai -höyrytyksellä.

Jos avatuista kuhnurikunnoista löytyy useita punkkeja, seuraa tilannetta ja tee tarvittaessa sikiökatkos esimerkiksi saneeraamalla pesä. Siivensurkastajaviruksen vaurioittamat mehiläiset lentolaudalla ovat myös merkki liian suuresta punkkimäärästä.

pölysokeeritellillä, joka toistetaan noin viikon välein.

Toinen hoitotekninen toimenpide on tehdä kesällä sikiökatkos, jolloin punkki ei pääse lisääntymään. Suomen kesä on kuitenkin suhteellisen lyhyt eikä kovin pitkä sikiökatkos siksi onnistu ilman, että sillä on vaikutusta talvimehiläisten kehittymiseen ja määrään. Varminta on torjua varroa huolellisesti ja hyvissä ajoin

Älä myy hunajaa karhujen houkutteluun

Tänä keväänä joitain mehiläistarhaajia ovat hämmäntäneet kyselyt, voisiko heiltä ostaa hunajaa karhujen houkuttelemiseksi esimerkiksi kuvausta varten. Muutama vuosi sitten uuden metsästyslain asetukseen oltiin kirjaamassa selvä kielto melassin ja hunajan käytöstä haaskaruokinnassa. SML tietenkin puolsi kieltoa. Metsästyslain muutos valitettavasti raukesi. Ruokavirastolla on kuitenkin haaskaruokinnan ohjeissa luettelo ruokinnassa sallituista asioista. Melassi ja hunaja eivät ole listalla mukana, joten niitä ei tule myöskään siihen tarkoitukseen käyttää.

Makean ravinnon käyttöön oppinut karhu saattaa alkaa hyödyntää ravinnonlähteenään lähiseudun mehiläispesä. Karhujen opettaminen maakealle ravinnolle on siis uhka mehiläistarhaajien elinkeinolle. Muutoinkin se on vaarallista: samalla karhu tottuu ihmisen hajuun eikä ehkä enää pelkää lähestyä ihmisen rakennelmia ja asutusta, puhumattakaan mehiläispesistä.

Koronavirus sähköisti kevään

Maailmalaajuinen koronaepidemia aiheutti monenlaisia muutoksia myös SML:n toimintaan. Kevään seminaareja jouduttiin perumaan tai siirtämään tulevaisuuteen. Samoin kävi kansainvälisille tapahtumille. Uusiakin toimintoja otettiin kuitenkin käyttöön.

Havaintotarhaajaseminaari oli yksi perutuista seminaareista. Vierailijaksi kutsutun Tanskan mehiläishoidon neuvoja **Flemming Vejsnæs**in luennot onnistuttiin kuitenkin järjestämään webinaareina. Toinen luento käsittelee varroan torjuntaa. Siinä Vejsnæs kertoi, miten jokainen tarhaaja voi vaikuttaa varroan tehokkaaseen torjuntaan luonnonhappoilla, hoitoteknisillä menetelmillä ja kasvattamalla hygieenisesti käyttäytyviä mehiläisiä, jotka selviävät paremmin varroan kanssa.

Toisessa luennoissa puhuttiin Hive Log -pesäkirjanpidosta ja esimerkiksi tanskalaisten tarhaajien mehiläis-
tautisivustosta, jonka SML saa käyttöönsä käännöstyön jälkeen. Molem-

piin Vejsnæsin luentoihin löytyy linkki SML:n nettisivujen Tapahtumatosiosta.

Neuvojan ajankohtaistunti joka maanantai

Mehiläishoidon neuvojan ajankoh- taistuntia on suunniteltu jo jonkin ai- kaa. Pandemian aiheuttama kaikkien kansalaisten pakollinen webinaarihar- joittelu loi otollisen pohjan uudelai- selle neuvontamuodolle. Neuvojan ajankohtaistunti pidetään maanan- taisin kello 14–15, ja jokaisen tunnin alussa neuvoja tai tarvittaessa muu asiantuntija pitää lyhyen alustuksen keskustelun pohjaksi.

Ajankohtaistuntiin voi lähettää kysymyksiä SML:n nettisivuilla, Neuvojan ajankohtaistunti -alasi- vulla olevalla lomakkeella. Kysymykset ja varsinkin aiheivomukset kannat- ta lähettää ennen maanantaiaamua, jotta vastausten valmisteluun jää ai- kaa. Kysymyksiä voi kuitenkin esit- tää myös webinaarissa.

Webinaarit nauhoitetaan, ja linkki nauhoitteeseen on käytössä netti- sivuilla vähintään viikon ajan. Kaik- ki tarhaajat ovat tervetulleita mukaan keskustelemaan.

Vielä ehdit vastata COLOSS-talvitappiokyselyyn

SML on järjestänyt kyselyn talvi- tappioista osana COLOSS-ryhmän talvitappiokartoitusta jo vuodesta 2012. Kysely antaa tärkeää tietoa pesien kuolemien syistä. Mitä suurempi määrä vastauksia saadaan, sitä luotet- tavampi kuva tappioista muodostuu.

Kysely sulkeutuu 14.6., joten sii- hen ehtii vielä vastata. Kysely toimii Limesurvey-ohjelmalla tanskalaisel- la palvelimella, jossa on harmillinen aikakatkaisu. Kyselyä täytettäessä pi- detty pitkä tauko katkaisee yhteyden, jolloin tulosten syöttämisen joutuu aloittamaan alusta.

Tänä vuonna COLOSS-kyselyyn ja **Lassi Kaukon** puhelimitse teke- mään talvitappiokyselyyn vastanneet osallistuvat SML:n Talvipäivät 2021 -osallistumispaketin arvontaan. Kan- nattaa siis mennä vastaamaan osoit- teessa bit.ly/Coloss2020

MITÄ TEET, KUN KARHU ON KÄYNYT TARHALLA

1. Dokumentoi tapahtuma ja ilmoita sekä tapahtumakunnan maa- seutuasiemiehelle¹ että paikalliselle petoyhdyshenkilölle². Maa- seutuasiemiehen pitää nähdä vahinko, jotta voit saada korvausta. Jos virkamiehiä ei saa tarhoille kohtuullisessa ajassa, pyydä kaksi jäävitöntä todistajaa paikalle ja ota runsaasti valokuvia vahingosta ennen kuin kasaat pesät pois. Säästä aina kaikki selvät merkit kar- huista: kynnenjäljet kakuisa ja osastoissa ja tassunjäljet maassa. Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että ulkopuoliset voivat varmistaa nimenomaan karhun aiheuttaneen vahingon. Lisäksi on voitava osoittaa, montako yhteiskuntaa tai laatikkoa on tuhoutunut ja paljonko muuta kalustoa vahingoittunut. Petoyhdyshenkilöltä saat ajanmukaista tietoa alueella liikkuvista karhuista ja apua ja ohjeita sekä yhteyden alueen metsästäjiin.

2. Ilmoita vahingosta myös SML:ään.
<http://koti.tnnet.fi/web144/karhut/process.php>

3. Aitaa tarha ja mahdolliset lähitarhat sähköaidalla.
Kaikki tarhaajat saavat aitarapeet riippumatta tarhauksen laajuudes- ta. Tilaa aitarapeet Farmcompilta (+358 9 7744 970). Hyvät ohjeet aidan tekemiseen löytyvät täältä: www.mehilaishoitajat.fi/mehilaishoitajille/karhut/aitausohjeet-mehilaistarhoille/

4. Hae korvausta karhuvahingosta, vaikka vahingot olisivat pieniä.

5. Jos vahingot ovat toistuvia ja alueella on paljon mehiläisiä, hae vahinkoperusteista poikkeuslupaa vahinkoa aiheuttavan karhun poistamiseen.

Karhuongelmissa voit ottaa myös yhteyttä Maritta Martikkalaan: 050 3030 890
maritta.martikkala@hunaja.net

- 1 Etsi yhteystiedot oman kunnan verkkosivuilta
- 2 <https://riista.fi/riistahallinto/yhteystiedot/yhteystietohaku/>

Lisää tietoa karhuvahinkojen ehkäisystä löydät internetissä ole- vasta oppaasta: Petovahinkojen ennaltaehkäisy alkutuotantotilal- lisille. (https://petohanke.fi/pdf/Petovahinkojen_ennaltaehkaisy- pas_alkutuotantotilallisille.pdf)

Karhun pyörittelemä kakusto voi tuhoutua myös niin, että kennot sotkeutuvat täyteen hiekkää.

Mehiläisten taudinaiheuttajien jäljillä

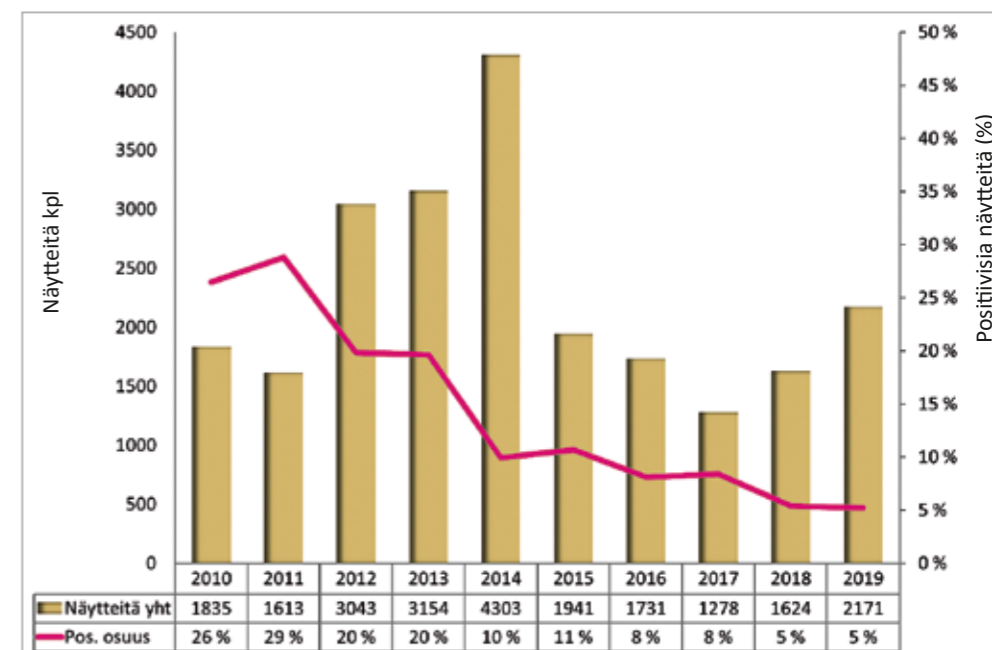
Kun mehiläiset sairastuvat tai haluat tietää, muhiiko tarhallasasi esikotelomätä, Ruokaviraston laboratorio auttaa.

Ruokavirastossa tutkitaan vuosittain 2 000–3 000 mehiläisiin liittyvää tau- tinäytettä. Suurin osa näytteistä on esikotelomätätutkimukseen lähetet- tyä hunajaa. Esikotelomädän lisäksi näytteistä tutkitaan varroaa, touk- kamätää, nosemaa ja sisuspunkkia. Laboratorioista löytyvät menetelmät myös viruksien (DWV, ABPV, KBV, IAPV, CBPV, SBV, BQCV) osoittami- seen, mutta näille tutkimuksille on harvoin tarvetta.

Esikotelomätäseurantaan paras näyte hunaja

Esikotelomätänäytteiden sesonki on huhti-toukokuussa, kun pesät vaihtavat omistajaa tai niitä siirretään uusille paikoille. Moni on oppinut ostamaan ainoastaan tutkitusti puh- taita pesiä, mikä on olennaista taudin leviämisen ehkäisemiseksi ja saattaa säästää ikävältä saneerausurakalta. Jos pesän tutkiminen keväällä ei ole välttämätöntä esimerkiksi myynnin vuoksi, kannattaa odottaa kesään. Piilevät tartunnat saadaan parhaiten esiin sikiöintikauden hunajasta, talviruoassa bakteeri-itiöitä on vä- hemmän.

Ruokaviraston käyttämällä mene- telmillä hunaja on myös parempi näyte kuin aikuiset mehiläiset. Muutama vuosi sitten vertailimme samoista pesistä otettuja hunaja- ja mehiläisnäyt- teitä. Noin 700 pesän tutkimuksessa hunajista 19 prosentissa ja aikuisista

Paenibacillus larvae -bakteerin esiintyminen Ruokavirastossa tutkituissa hunajanäytteissä viimeisen kymmenen vuoden aikana.

mehiläisistä 11 prosentissa todettiin esikotelomätää aiheuttava *Paeniba- cillus larvae* -bakteeri.

Viime vuonna esikotelomätänäyt- teitä tutkittiin hieman aiempia vuosia enemmän. Näytteitä saatiin 236 tar- haajalta yhteensä 2 191. Hunajanäyt- teistä 5 prosentissa todettiin *P. lar- vae* -bakteeria. Positiivisten näyttei- den osuus säilyi samana kuin vuon- na 2018. Kliinistä tautia eli sikiökakul- la näkyviä taudin oireita tulee labora- torioon tutkittavaksi yksittäisiä tapa- uksia vuosittain. Bakteerin yleisyyden perusteella voisi olettaa tautitapaui- sia olevan enemmän kuin viranomai- sen tietoon tulee. Jos toteat tarhalla- si esikotelomädän oireita, muistathan ilmoittaa siitä kunnaneläinlääkärille.

Muut taudit ja eksoottiset tuholaiset

Mehiläisten eksoottisia tuholaisia, pientä pesäkuoriaista (*Aethina tumida*), *Tropilaelaps*-punkkeja tai aasian- herhiläistä (*Vespa velutina nigritho- rax*), ei ole edelleenkään tavattu Suo- messa. Pienen pesäkuoriaisen lähin esiintymä on Etelä-Italiassa, sieltä ei kannata tuoda Suomeen mehiläisiä. Mikäli löydät mehiläistarhojen lähei- syydestä eliöitä, jotka muistuttavat

pientä pesäkuoriaista, aasianherhi- läistä tai *Tropilaelaps*-punkkeja, niitä saa lähettää matalalla kynnyksellä Ruokavirastoon tunnistettavaksi. Tun- nistus on maksutonta.

Toukkamätää, nosemaa ja sisus- punkkia tutkitaan ja todetaan Ruoka- virastossa harvakseltaan. Toukkamä- tää ja nosemaa Suomessa tunnetusti on, mutta taudit kaiki tunnistetaan ja hoidetaan ilman laboratorioanalyysiä. Sisuspunkkia on todettu viimek- si vuonna 2016. Onkohan tämä kiu- sankappale lopullisesti häviämässä Suomesta, kuten on käynyt monessa muussa maassa?

Näytteiden lähettäminen

Ruokaviraston laboratorio toimii myös koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa käytettävissä ole- vien resurssien mukaan. Mehiläisten tautinäytteet lähetetään osoittee- seen Ruokavirasto, Neulaniementie 4, 70210 Kuopio tai Ruokavirasto/Mat- kahuolto Kuopio. Näytteitä ei saa lä- hettää pakettiautomaatteihin tai nou- topisteisiin. Vanha postilokero-osoite ei myöskään ole enää käytössä.

Sirpa Heinikainen
Erikoistutkija, Ruokavirasto,
teksti ja kuvat